

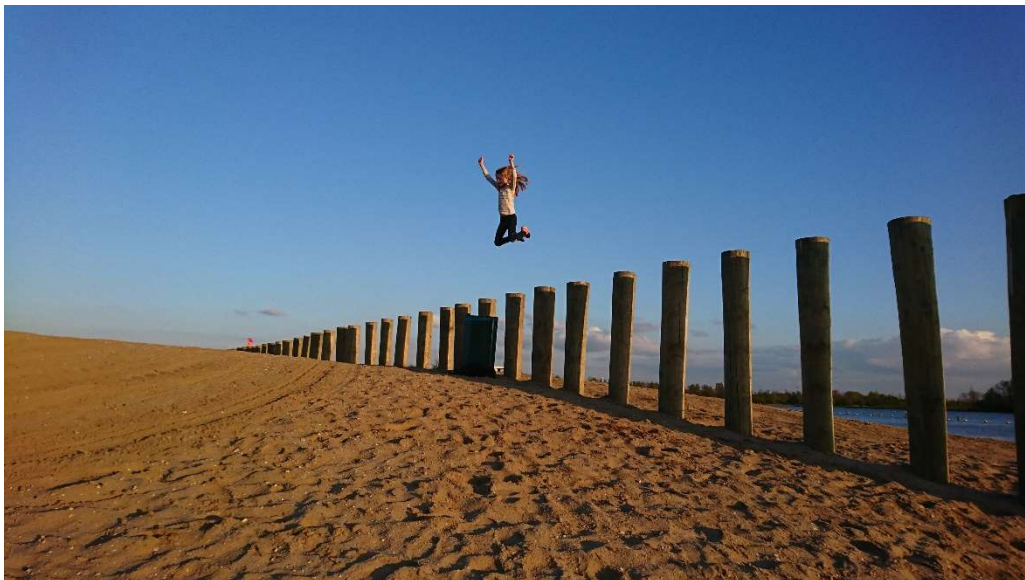

RWS INFORMATIE

Voortgang aanpak bodemverontreiniging met onaanvaardbare risico's 2024

Spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer

Datum	17 maart 2025
Versie	3.0
Status	Definitief, vastgesteld door DO-Bodem

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat, Directie Water, Verkeer en Leefomgeving, afdeling Bodem en Ondergrond (RWS-WVL-LOBO)
In opdracht van	Directeurenoverleg bodem I&W, IPO, VNG, UvW
Datum	17 maart 2025
Versie	3.0
Status	Definitief, vastgesteld door DO-Bodem

Inhoud

Colofon.....	2
Samenvatting	4
Inleiding	9
1 Monitoring systematiek	11
1.1 <i>Wijze van uitvraag gegevens in 2024.....</i>	11
1.2 <i>Informatie op nationaal aggregatieniveau</i>	12
1.3 <i>Doorkijk naar 2025 en verder</i>	12
2 Voortgang in 2024	15
2.1 <i>Aanpak spoedlocaties.....</i>	15
2.1.1 <i>Spoedlocaties waar de sanering nog niet is gestart</i>	18
2.1.2 <i>Spoedlocaties waar de sanering in uitvoering is</i>	19
2.1.3 <i>Spoedlocaties die zijn afgehandeld</i>	22
2.2 <i>Nazorg/IBC</i>	23
2.3 <i>Gebiedsgericht grondwaterbeheer.....</i>	24
2.4 <i>C-lijst waterbodems.....</i>	25
2.5 <i>Inventarisatie van kosten voor de aanpak</i>	25
2.5.1 <i>Inventarisatie van ongedekte kosten voor de periode 2024-2030</i>	25
2.5.2 <i>Toegekende middelen SPUK-Bodem 2024-2030</i>	28
2.5.3 <i>Inventarisatie jaarlijkse kosten na 2030</i>	30

Samenvatting

Kader

De bevoegde overheden Wet bodembescherming maken voortgang met de aanpak van ernstig verontreinigde locaties (inclusief waterbodems) die vanwege onaanvaardbare risico's met voorrang (spoed) moeten worden gesaneerd en de daarmee samenhangende nazorg en gebiedsgerichte aanpak van het grondwater. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn - in afwachting van het maken van nadere bestuurlijke afspraken tussen het Rijk, IPO, VNG en de UvW – tussentijdse afspraken gemaakt voor het beschikbaar stellen van middelen via de Decentralisatie Uitkering Bodem (DU-bodem, voor het jaar 2021) en de Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022¹ (SPUK 2022, voor het jaar 2022) voor de voortzetting van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems. Voor het jaar 2023 is een met 2022 vergelijkbare tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023² uitgebracht (SPUK 2023) vooruitlopend op de meerjarige SPUK-regeling bodem voor de periode 2024-2030³ (SPUK 2024-2030). Deze rapportage is gericht op de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems over het jaar 2024. Ook wordt een beknopt overzicht gegeven van de middelen die in 2024 zijn uitgekeerd aan de bevoegde overheden voor de aanpak (onderzoek en maatregelen) van de overige saneringsopgave (o.a. van PFAS en diffuse loodverontreiniging).

Monitoring

De informatie over de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer is beschikbaar gesteld door de 41 bevoegde overheden Wet bodembescherming (12 provincies en 29 steden). De jaarlijkse aanlevering van gegevens verloopt naar tevredenheid via een vastgesteld format. Dat maakt het mogelijk om op een landelijk geaggregeerd niveau informatie over de voortgang te ontsluiten. In de bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond 2023-2030 zijn concrete doelen geformuleerd op het punt van de afronding van de opgave op het gebied van spoedlocaties, gebiedsgericht grondwaterbeheer, nazorg en waterbodems. Deze doelen kunnen met behulp van de bestaande monitoringsgegevens goed worden gevolgd. Aanbevolen wordt om de monitoring in grote lijnen voort te zetten langs de huidige werkwijze. Voor 2025 wordt aanbevolen aanvullend de inventarisatie en aanpak van PFAS-aandachtlocaties te monitoren, het verwachte toekomstige beroep op de SPUK 2024-2030 uit te vragen en te verkennen in hoeverre deze monitor is te verbinden aan de monitor in het kader van de implementatie van de EU bodemmonitoringsrichtlijn.

Resultaten

Landelijk zijn in 2024 in totaal 1734 spoedlocaties gerapporteerd. In 2023 betrof dat 1714 spoedlocaties. Er zijn dus 20 aanvullende locaties gerapporteerd, waarvan bij 8 de sanering is gestart, bij 1 alweer is afgerond en bij 11 de sanering nog moet starten. Het aantal aanvullend gerapporteerde locaties is vergelijkbaar met

¹ Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 26 april 2022, nr. IENW/BSK-2022/76068, houdende de vaststelling van tijdelijke regels voor het verlenen van een specifieke uitkering voor bodemopgaven voor het jaar 2022 (Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022)

² Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 10 april 2023, nr. IENW/BSK-2023/86430, houdende de vaststelling van tijdelijke regels voor het verlenen van een specifieke uitkering voor bodemopgaven voor het jaar 2023 (Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023)

³ Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, van 2 mei 2024, nr. IENW/BSK-2024/133084, houdende vaststelling van de tijdelijke regels inzake uitkeringen voor bodemsaneringen voor de periode 2024 tot en met 2030 (Tijdelijke regeling uitkering bodem 2024-2030)

voorgaande jaren. Door de inwerkingtreding van de Omgevingswet zullen er in de periode 2025-2030 geen aanvullende spoedlocaties meer bijkomen⁴. In totaal is inmiddels 58 % van de spoedlocaties (1008 van de 1734) afgehandeld (al dan niet met nazorg). Bij de overige locaties is de sanering in uitvoering (590 locaties, 34%) of moet de sanering nog starten (136 locaties, 8 %). In de periode tussen de uitvraag in 2023 en 2024 is de sanering op 26 locaties aangevangen en op 51 locaties afgehandeld.

Nadere analyse van de 136 spoedlocaties waarbij de sanering nog niet is gestart laat zien dat op veel locaties (95) de sanering volgens prognose voor 2026 zal aanvangen. Bij elke locatie zijn er specifieke omstandigheden waarom er nog niet is gestart met de sanering. Soms is het een kwestie van tijd, maar het gaat ook om weerbarstige projecten die veel inspanning vragen om in uitvoering te krijgen. Aan betreffende overheden wordt aanbevolen prioriteit te blijven geven aan het in uitvoering krijgen van de betreffende saneringen.

Voor de 590 spoedlocaties die in uitvoering zijn geldt dat de aanpak ver gevorderd is omdat voor vrijwel alle locaties waar een bronaanpak is voorzien, de bronaanpak al is afgerond of in uitvoering is. Tevens is op vrijwel alle locaties ook de pluimaanpak in uitvoering. Voor het grootste deel van de locaties bestaat dat uit monitoring van de ontwikkeling van de grondwaterkwaliteit.

Het aantal afgehandelde locaties in 2024 (1008) blijft achter bij de prognose die in 2023 is gedaan (1115). Uit gesprekken met de bevoegde overheden blijkt dat het in een aanzienlijk deel van de locaties gaat om het feit dat de afronding van de sanering pas in een volgend jaar wordt opgevolgd met het formeel als afgehandeld bestempelen van de locatie en een te positieve inschatting van de snelheid van afhandelen. De doelen van de bestuurlijke afspraken (huidige prognose 78% van de locaties afgerond in 2027, doelstelling 80%) komen daarmee nog niet in de knel, maar het is wel zaak om saneringen die zijn afgerond ook administratief af te handelen, ook met het oog op het beperken van het aantal locaties waarop het overgangsrecht Wbb van toepassing is.

De bevoegde overheden hebben gezamenlijk 302 locaties (betreft zowel spoedlocaties als andere gesaneerde locaties) in beheer waarbij sprake is van actieve nazorg.

Er zijn in totaal 25 gebieden in Nederland waar sprake is van een gebiedsgericht grondwaterbeheer, waarbinnen de grondwaterverontreiniging veroorzaakt door in totaal 200 spoedlocaties en 186 niet-spoedlocaties wordt beheerd. De gebiedsplannen moeten in het kader van de Omgevingswet binnen 4 jaar worden omgezet in een onverplicht programma onder de Ow. Aanbevolen wordt om via de kennisinfrastructuur ervaringen tussen gebiedsbeheerders uit te wisselen over de omzetting van het gebiedsplan naar een onverplicht programma onder de Ow.

In 2024 zijn 2 waterbodemplaatjes gesaneerd die op grond van overgangsrechtelijke bepalingen uit de Wbb ingevolge de Waterwet moeten worden aangepakt. Er

⁴ De Omgevingswet heeft geen instrumentarium voor spoedlocaties, wel is voorzien in het instrumentarium voor de toevalsvondst. In theorie kan via overgangsrecht een locatie nog onder de Wbb als ernstig en spoedeisend worden beschikt, daarvoor zijn echter geen aanwijzingen. Mogelijk komt er nog een enkele locatie bij in 2025. De aanvullende locaties in 2024 betreffen zowel locaties die tussen 1 oktober 2023 en 1 januari 2024 zijn beschikt als locaties die nadien op grond van het overgangsrecht zijn beschikt.

resteren nog 7 locaties waarvan er 3 deel uitmaken van een cluster waarvoor de sanering in voorbereiding is en in 2025 ter hand wordt genomen.

Door de goede voortgang van de aanpak van de spoedlocaties, waterbodems, GGB en nazorg en de focus daarop in deze voortgangsrapportage kan het beeld ontstaan dat de bodemverontreinigingsproblematiek vrijwel is opgelost. Helaas is de werkelijkheid dat er naast deze opgave ook nieuwe bronlocaties (PFAS) en diffuse verontreiniging met opkomende stoffen (o.a. gewasbeschermingsmiddelen, PFAS) aan de orde zijn.

Kosteninventarisatie en bestuurlijke afspraken 2023-2030

Aan de bevoegde overheden Wet bodembescherming is gevraagd om de kosten die de overheden voor de aanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems nog moeten maken en die niet zijn gedekt door eerdere toekenning van middelen, te actualiseren. In december 2024 zijn aan diverse overheden middelen toegekend in het kader van de SPUK 2024-2030. De in het kader van de monitoring verstrekte gegevens over nog niet gedekte kosten zijn verrekend met deze daarna toegekende SPUK-middelen.

In de jaren 2022, 2023 en 2024 zijn via de SPUK-regelingen aanzienlijk meer middelen toegekend aan de aanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems dan 17,5 miljoen euro die daarvoor jaarlijks is voorzien in de bestuurlijke afspraken. Dit is gedaan om deze aanpak te versnellen en met de wetenschap dat de kosten voor deze opgave richting 2030 zullen afnemen terwijl de kosten voor de buitenproportionele opgave zullen toenemen. Deze extra investering is gefinancierd uit de middelen die beschikbaar waren via de bestuurlijke afspraken voor de buitenproportionele opgave, in de toekomst kan het omgekeerde aan de orde zijn.

De totale nog niet gedekte kosten die de bevoegde overheden gezamenlijk voor de periode 2025-2030 nog moeten maken voor de opgave op het gebied van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems bedragen maximaal 48,7 miljoen euro, terwijl het totale nog beschikbare budget via de bestuurlijke afspraken daarvoor 87,5 miljoen euro bedraagt. Daarmee lijkt de opgave in financiële zin goed haalbaar. Kanttekening is hierbij dat er in de toekomst hogere kosten kunnen zijn als gevolg van prijsstijgingen van energie, arbeid en materialen. Daarnaast kunnen er voorafgaand aan (bijvoorbeeld bij ontbreken van financiële draagkracht bij eigenaren) of tijdens de uitvoering van een sanering ook nog "verrassingen" aan de orde zijn die prijsverhogend kunnen werken. Dit kan een groter financieel beslag tot gevolg hebben. Daar is in deze vergelijking geen rekening mee gehouden, omdat dit pas in de toekomst inzichtelijk zal worden.

Overigens is de systematiek van de SPUK bodem 2024-2030 zo opgezet dat als voor een onderdeel uit die SPUK na honorering van de aanvragen nog middelen beschikbaar zijn, die middelen automatisch beschikbaar komen voor de andere onderdelen van de SPUK-regeling. Uitgangspunt is wel dat bij publicatie van het budget voor toekomstige aanvraagrondes rekening wordt gehouden met dit 'overgehevelde' budget als blijkt dat voor het onderdeel, waarvan budget is overgeheveld, meer behoefte is aan budget dan de gemiddelde jaarlijkse reservering. Dit budget wordt dan weer gekort op het onderdeel waarnaar het budget is overgeheveld. In 2024 waren extra middelen beschikbaar voor de historische spoedopgave. Als er bij een volgende aanvraagronde meer vraag is aan middelen voor bijvoorbeeld PFAS, wordt hiermee dus rekening gehouden. Het verschil tussen geschatte nog te maken kosten voor de historische spoedopgave en het resterende jaarlijkse budget, komt dus niet automatisch volledig beschikbaar

voor de historische spoedopgave. Een andere kanttekening is dat nog geen rekening is gehouden met de budgetkorting van jaarlijks circa € 10 miljoen die is opgenomen in het regeerprogramma. Deze korting betreft het totale budget van de SPUK 2024-2030 en dus niet alleen het budget voor de historische spoedopgaven. De precieze invulling van de budgetkorting moet nog worden bepaald. Dit gebeurt in overleg met de koepels.

In de jaren 2022, 2023 en 2024 zijn meer middelen toegekend voor spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems dan was voorzien in de bestuurlijke afspraken (17,5 miljoen/jaar). Op grond van de opgave van overheden met nog resterende ongedekte kosten voor de aanpak van spoedlocaties nazorg, GGB en waterbodems is te verwachten dat wellicht al in 2026 maar zeker in de jaren 2028 en 2030 onderinschrijving aan de orde kan zijn van het budget voor deze opgave uit de bestuurlijke afspraken (17,5 miljoen/jaar). Tegelijkertijd is het de verwachting dat in die jaren de aanspraak op subsidie voor met name buitenproportionele opgave zal toenemen als gevolg van de inventarisatie en daaruit volgende noodzaak tot aanpak van de buitenproportionele opgave m.b.t. PFAS. De SPUK 2024-2030 voorziet erin dat de minister van I&W de uitkeringsplafonds voor de verschillende opgaven⁵ voorafgaand aan de subsidieaanvraag voor 2026, 2028 en 2030 vaststelt. Hierbij kan de minister rekening houden met het totale beschikbare budget en de verwachting van benodigde middelen per categorie. Aanbevolen wordt aan de minister van I&W om bij de vaststelling van de uitkeringsplafonds rekening te houden met de resterende ongedekte kosten die overheden voorzien voor de aanpak van spoedlocaties nazorg, GGB en waterbodems.

Kosten voor beheer van verontreinigingen zullen ook na 2030 aan de orde zijn. In het kader van de monitoring is voor de tweede maal een beeld opgehaald van jaarlijks terugkerende kosten die overheden na 2030 moeten maken voor langlopende saneringen, nazorg en gebiedsgericht grondwaterbeheer. Op basis van de inventarisatie worden de jaarlijkse kosten van de gezamenlijke overheden op 7,9 miljoen euro per jaar geschat. Deze kosten zullen naarmate 2030 dichterbij komt steeds beter inzichtelijk worden. Aanbevolen wordt om in het kader van de bestuurlijke afspraken de intentie uit te spreken om ook afspraken te maken voor de financiering van de opgave voor beheer van verontreinigingen in de periode na 2030.

Financiële middelen 2024

In 2024 zijn in het kader van de SPUK 2024-2030 in totaal 142,0 miljoen euro aan Rijksmiddelen toegekend⁶ vanuit het budget voor 2024 en 2025. Voor de aanpak van de spoedlocaties, GGB, nazorg en waterbodems zijn via de categorie spoed (€ 46,7 mln.), incidentele SPUK (€ 3,5 mln.) en Oude Afspraken (€ 18,2 mln.) in totaal 68,4 miljoen euro aan Rijksmiddelen toegekend aan de bevoegde overheden. Door meer middelen toe te kennen dan het bedrag van 17,5 miljoen euro dat jaarlijks beschikbaar is voor de aanpak van de spoedopgave, worden de bevoegde gezagen in staat gesteld de spoedopgave versneld aan te pakken en aanbestedingen daarvoor in gang te zetten.

Daarnaast is in 2024 55,3 miljoen euro toegekend aan projecten voor de aanpak van de buitenproportionele opgaven voor lood en PFAS en andere lokale ernstige

⁵ Historische spoed, Buitenproportionele opgave A, buitenproportionele opgave B, oude afspraken en het toekomstbestendig omgaan met nazorg.

⁶ Het is mogelijk dat nog een beperkte correctie volgt op de toekenningsbedragen

verontreinigingen. In 2024 is 18,6 miljoen euro toegekend voor de aanpak van overige bodemsaneringsopgaven via incidentele specifieke uitkering (€ 3,5 mln.) en oude afspraken (€ 15,1 mln.) van de regeling van SPUK-middelen. Het betreft onder andere de programmatische aanpak van asbest en maatwerkoplossingen voor de aanpak van bodemverontreiniging met aan drugsproductie te relateren stoffen. In 2024 is via de SPUK 2024-2030 3,2 miljoen euro toegekend voor het toekomstbestendig maken van nazorglocaties.

Inleiding

De monitoring van de voortgang van de aanpak van bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's en daarmee samenhangende nazorg en gebiedsgerichte aanpak van het grondwater in 2024 wordt in opdracht van het Directeurenoverleg bodem (DO-Bodem) uitgevoerd door RWS-WVL-LOBO met ondersteuning van RIVM en adviesbureau TAUW.

De bevoegde overheden Wet bodembescherming (Wbb, 12 provincies en 29 grotere steden) hebben in de periode 2009-2020 middels bestuurlijke afspraken vastgelegd in 2 convenanten⁷ gewerkt aan de inventarisatie en aanpak van ernstig verontreinigde locaties die vanwege onaanvaardbare risico's met voorrang (spoed) moeten worden gesaneerd en de daarmee samenhangende nazorg en gebiedsgerichte aanpak van het grondwater⁸.

Inmiddels zijn voor dezelfde onderwerpen nieuwe bestuurlijke afspraken voor de bodem en ondergrond gemaakt voor de periode 2023-2030⁹. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn - in afwachting van het maken van nadere bestuurlijke afspraken tussen het Rijk, IPO, VNG en de UvW – tussentijdse afspraken gemaakt voor het beschikbaar stellen van middelen via de Decentralisatie Uitkering Bodem (DU-bodem, voor het jaar 2021) en de Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022¹⁰ (SPUK 2022, voor het jaar 2022) voor de voortzetting van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems. Voor het jaar 2023 is een met 2022 vergelijkbare tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023¹¹ uitgebracht (SPUK 2023). In 2024 is de meerjarige SPUK-regeling bodem voor de periode 2024-2030¹² gepubliceerd (SPUK 2024-2030). Het betreft telkens het op aanvraag beschikbaar stellen van middelen aan de bevoegde overheden voor de voortzetting van de ingeslagen aanpak van de opgave die voor deze onderwerpen resteert na afloop (31-12-2020) van het Convenant Bodem en ondergrond. Deze rapportage is gericht op de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems over het jaar 2024.

Middels de tijdelijke regelingen specifieke uitkeringen bodem (SPUK 2021, SPUK 2022, SPUK 2023, SPUK 2024-2030) zijn ook uitkeringen voor andere bodem gerelateerde onderwerpen verstrekt aan de bevoegde overheden Wbb en bevoegde

⁷ Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties 2009-2015 en Convenant Bodem en ondergrond 2016-2020.

⁸ Heel specifiek gaat het hier om de afspraken die in het Convenant Bodem en ondergrond 2016-2020 waren vastgelegd in de artikelen 4, 5, 6 en 9.

⁹ Zie bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond, onder afspraak 2 de vervolgaanpak herstelmaatregelen bodem, de afspraken rond de afronding van de bekende (spoed)opgaven, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/12/21/bestuurlijke-afspraken-bodem-en-ondergrond-en-verdeling-bodemsaneringsmiddelen>

¹⁰ Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 26 april 2022, nr. IENW/BSK-2022/76068, houdende de vaststelling van tijdelijke regels voor het verlenen van een specifieke uitkering voor bodemopgaven voor het jaar 2022 (Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022)

¹¹ Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 10 april 2023, nr. IENW/BSK-2023/86430, houdende de vaststelling van tijdelijke regels voor het verlenen van een specifieke uitkering voor bodemopgaven voor het jaar 2023 (Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023)

¹² Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, van 2 mei 2024, nr. IENW/BSK-2024/133084, houdende vaststelling van de tijdelijke regels inzake uitkeringen voor bodemsaneringen voor de periode 2024 tot en met 2030 (Tijdelijke regeling uitkering bodem 2024-2030)

overheden Ow (sinds SPUK 2024-2030). Deze andere onderwerpen en de inzet van de daarvoor verstrekte SPUK-middelen maakt geen onderdeel uit van de monitoring in 2024.

Deze rapportage is gebaseerd op de volgende gegevens die zijn aangeleverd door de bevoegde overheden Wet bodembescherming (provincies en 29 grote gemeenten):

- Gegevens over de voortgang van de aanpak van spoedlocaties die als zodanig zijn beschikt. Het gaat om locaties die in 2015 bij aanvang van het Convenant Bodem en ondergrond bekend waren aangevuld met locaties die in de periode 2015-2024 zijn beschikt als ernstig en spoedeisend.;
- Gegevens over het aantal “actieve” nazorglocaties
- Gegevens over het aantal vastgestelde gebiedsgerichte aanpakken van verontreinigde grondwater (GGB);
- Gegevens afkomstig van het project aanpak verontreinigde waterbodems c-locaties
- Gegevens over de overheidskosten in de periode 2024-2030 voor bovengenoemde onderwerpen
- Gegevens over de jaarlijkse verwachte overheidskosten in de periode na 2030 voor bovengenoemde onderwerpen
- Toegekend middelen in het kader van de SPUK 2024-2030

Deze rapportage is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 1 wordt ingegaan op de monitoringssystematiek en worden aanbevelingen gedaan voor verdere voortzetting van de monitoring in de periode 2025-2030. In hoofdstuk 2 worden de resultaten van deze monitoring per onderwerp geschetst waarbij op basis van die resultaten per onderwerp aanbevelingen zijn geformuleerd. De samenvatting van deze rapportage bevat de bundeling van de belangrijkste aanbevelingen die in het rapport zijn opgenomen.

1 Monitoring systematiek

1.1 Wijze van uitvraag gegevens in 2024

De informatie over de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg en gebiedsgericht grondwaterbeheer is beschikbaar bij 41 bevoegde overheden Wet bodembescherming (12 provincies en 29 steden). Zij leveren jaarlijks voor de monitoring informatie aan. De Unie van Waterschappen levert jaarlijks gegevens aan over de aanpak van waterbodems die nog ingevolge het overgangsrecht van de Wbb op grond van de Waterwet moeten worden aangepakt (zogenaamde c-lijst locaties).

Voor de monitoring van de voortgang van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer, binnen het kader van het Convenant Bodem en ondergrond, is in 2016 gestart met een vast invulformat waarin de bevoegde overheden voor elke spoedlocatie informatie aanleveren, alsmede voor de opgave op gebied van gebiedsgericht grondwaterbeheer en nazorg. In 2017, 2018, 2019 en 2020 is dat format vrijwel gelijk gebleven en slechts op enkele details doorontwikkeld.

Hoewel het Convenant Bodem en ondergrond is afgelopen, is voor de monitoring van de voortgang van de opgave voor de jaren 2021, 2022, 2023 en 2024 de doorontwikkelde systematiek en het format van het Convenant Bodem en ondergrond (her)gebruikt.

In het invulformat staat de voortgang van de aanpak van de spoedlocaties centraal. Ook in 2024 is voor de monitor aan de 41 bevoegde overheden gevraagd om mutaties door te geven in de gegevens die zij in 2023 hebben aangeleverd en de lijst aan te vullen met locaties die in 2024 zijn toegevoegd. Het format voor de uitvraag vraagt per locatie gericht naar de status van een locatie op dezelfde manier waarop in dit verslag wordt gerapporteerd. De monitoring is gebaseerd op de 41 lijsten van de verschillende bevoegde overheden.

Voor 2021 is een extra uitvraag gedaan waarin nadere informatie is gevraagd over de door de overheid te maken kosten¹³ voor de periode 2022-2030 voor onderzoek en sanering van spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer. Deze extra uitvraag is in overleg met het directeuren overleg bodem gedaan met het oog op het maken van bestuurlijke afspraken op deze onderwerpen voor de periode 2022-2030. In 2022, 2023 en 2024 is weer een gebundelde uitvraag naar de voortgang en kosten gedaan en is gevraagd de voortgang en de kosten te actualiseren.

In voorgaande jaren is geconstateerd dat het format van de monitoring voldoet en dat er weinig noodzaak is om dat format aan te passen, ook met het oog op vergelijkbaarheid van de gegevens met voorgaande jaren. In 2023 is wel een wijziging doorgevoerd in de manier waarop de nog te maken kosten tot 2030 zijn uitgevraagd. Gevraagd is om alleen die kosten tot 2030 op te geven waarvoor nog

¹³ Bij de aanpak van spoedlocaties is de saneringsplichtige degene die de kosten voor onderzoek en sanering voor zijn/haar rekening moet nemen en zijn de bevoegde overheden slechts in financiële zin aan zet voor onderzoek en sanering indien de saneringsplichtige onvoldoende financiële armslag heeft om de sanering ter hand te nemen. In jargon worden locaties waarbij dat speelt vangnetlocaties genoemd.

geen dekking is verkregen uit eerder uitkeringen in het kader van de DUB of SPUK. Door specifiek te vragen naar overheidskosten die nog moeten worden gemaakt en waarvoor nog geen dekking is verkregen, is het beter mogelijk om een vergelijking te maken tussen de middelen die via de bestuurlijke afspraken beschikbaar zijn voor de opgave en de middelen die daarvoor nog nodig zijn. Dat maakt een analyse of er voldoende financiële middelen ter beschikking zijn gesteld beter mogelijk dan in eerdere jaren. Voorheen werd namelijk alleen gevraagd welke kosten nog moesten worden gemaakt en was niet duidelijk voor welke kosten al dekking was middels eerdere uitkeringen.

Daarnaast is net als in voorgaande jaren geïnvesteerd in de communicatie naar de 41 verschillende overheden over de wijze waarop datavelden moeten worden geïnterpreteerd. Dat is gedaan via afstemming met vertegenwoordigers van de decentrale overheden in 2 digitale voorlichtingsbijeenkomsten via een handleiding bij het invullen van het format, een helpdesk en door 1 op 1 feedback te geven op de ingevulde formats in concept.

De monitoringsronde 2024 is soepel verlopen. De bevoegde overheden zijn duidelijk gewend aan de wijze en format van uitvraag. Overheden geven aan dat de consequente wijze van uitvraag ondersteunend is aan het onderstrepen van het belang van het eigen programma voor de aanpak van bodemverontreiniging op bestuurlijk niveau.

1.2 Informatie op nationaal aggregatieniveau

De informatie van de 41 bevoegde overheden over de spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer wordt in deze monitoringsrapportage geaggregeerd op een nationaal schaalniveau, zonder dat de gegevens herleidbaar zijn naar een individuele overheid of een individuele locatie.

Dat heeft als nadeel dat de behoefte om meer gedetailleerde locatieafhankelijke informatie te krijgen niet uit deze rapportage is te verkrijgen. Evenwel is bewust en in overleg met de 41 bevoegde overheden gekozen voor dit aggregatieniveau. Dat heeft met twee zaken te maken. De bevoegdheid voor deze verontreinigde locaties is op grond van de Wet bodembescherming (Wbb) en Omgevingswet (Ow) op decentraal niveau belegd en de monitoring is een momentopname. Voor de communicatie over de voortgang van individuele locaties is het belangrijk dat bestuurders van de decentrale overheden zelf daarvoor de regie houden en daarvoor ook kunnen putten uit de meest actuele gegevens. Tussen de decentrale overheden en RWS-WVL-LOBO is in het kader van deze monitoring afgesproken dat als er inderdaad behoefte is aan meer gedetailleerde onderliggende gegevens dat geïnteresseerden worden doorverwezen naar de individuele bevoegde overheden.

1.3 Doorkijk naar 2025 en verder

In 2024 heeft in het kader van de aanpak van bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's een gesprek plaats gevonden met elk van de 41 bevoegde overheden. Deze gesprekken en de jaarlijkse monitoring geven niet alleen inzicht in de voortgang op deze maatschappelijke opgave, maar geven ook invulling aan de bestuurlijke wens om het beleid en de uitvoering beter op elkaar te laten aansluiten.

Door samen te monitoren en daarover in gesprek te gaan ontstaat een gedeeld beeld van de voortgang en is er een signalering van mogelijke obstakels die de voortgang in de weg staan. Op die manier draagt de monitoring samen met het agenderen en aanpakken van die obstakels bij aan het bereiken van de doelen van deze opgave.

De opbrengst van deze gesprekken wordt separaat van deze rapportage middels een verslag met de rode draden uit de gesprekken voorgelegd aan het Directeurenoverleg bodem. Een van de aanbevelingen uit de gesprekken is om de wenselijkheid en scope te verkennen voor een interbestuurlijke landelijke inventarisatie en aanpak van PFAS-aandachtlocaties. Een onderdeel daarvan kan zijn dat de inventarisatie en aanpak van de PFAS-aandachtlocaties ook landelijk wordt gemonitord. Aanbevolen wordt om de monitoring in 2025 uit te breiden met gegevens over de inventarisatie en aanpak van PFAS-aandachtlocaties¹⁴. De wijze waarop die monitoring wordt vormgegeven kan in afstemming met de werkgroep spoed worden bepaald.

Voor de periode 2023 t/m 2030 zijn door de gezamenlijke overheden afspraken gemaakt over de aanpak van spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer¹⁵. Daarbij is afgesproken dat de voortgang daarvan interbestuurlijk wordt gemonitord. Voor die monitoring van de afspraken op het gebied van de spoedlocaties, nazorg, gebiedsgericht grondwaterbeheer en waterbodems kan voor een groot deel worden voortgeborduurd op de bestaande langjarige monitoringssystematiek. In de bestuurlijke afspraken zijn concrete doelen¹⁶ geformuleerd die met behulp van de monitoringsgegevens kunnen worden gevolgd. Voor de haalbaarheid van de afronding van de spoedlocaties en waterbodems en de voortgang van het gebiedsgerichte grondwaterbeheer en de nazorg zijn in een aantal gevallen overheidsmiddelen nodig die door I&W aan de bevoegde overheden beschikbaar worden gesteld in het kader van de bestuurlijke afspraken. Het zicht op de benodigde en nog tot en met 2030 beschikbare overheidsmiddelen is een van de indicatoren die zicht geeft op de haalbaarheid van de geformuleerde doelen bij de bestuurlijke afspraken. Aanbevolen wordt om de monitoring van de aanpak van spoedlocaties, nazorg, waterbodems en gebiedsgericht grondwaterbeheer grotendeels op de huidige wijze voort te zetten tot 2030. Voor de inventarisatie van de benodigde middelen voor deze opgave wordt aanbevolen om in 2025 aanvullend uit te vragen in hoeverre voorzien is een beroep te doen op de SPUK 2024-2030 in de periode 2026-2030.

Via de SPUK-regeling bodem 2021, 2022, 2023 en 2024-2030 worden naast middelen voor de aanpak van spoedlocaties, waterbodems, nazorg en gebiedsgericht grondwaterbeheer tevens middelen beschikbaar gesteld aan de bevoegde overheden (ingeval van vangnetlocaties) voor anderen onderwerpen, het betreft onderzoek en aanpak van bodemverontreiniging met o.a. PFAS, diffuus lood, asbest en verontreiniging die veroorzaakt is door de lozing van aan drugsproductie¹⁷ te relateren stoffen. Dit kan ook vangnetlocaties betreffen waarbij er sprake is van aanpak onder de zorgplicht (zogenaamde nieuwe verontreinigingen, veroorzaakt na 1987). Het is de verwachting dat in de toekomst vaker dergelijke nieuwe

¹⁴ Tevens wordt aanbevolen de monitoring aan te vullen met toevalsvondsten die na 2024 worden ontdekt.

¹⁵ Dit wordt ook wel de bekende opgave genoemd. Naast deze onderwerpen zijn ook afspraken gemaakt over buitenproportionele opgaven (o.a. diffuus lood, PFAS), apparaatskostenvergoeding, governance en kennisontwikkeling en doorwerking.

¹⁶ Zoveel mogelijk afronding voor 2030 van de bekende opgave. Voor de spoedlocaties is aangegeven dat alle locaties moeten zijn gestart uiterlijk 4 jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet en is als streefdoel geformuleerd dat 80% van de locaties in 2027 is afgehandeld (nu 58%). De monitoringsgegevens over het jaar 2022 kunnen daarbij als nulmeting worden gebruikt.

¹⁷ In 2021, 2022 en 2023 zijn (incidentele) SPUK-middelen toegekend t.b.v. sanering als gevolg van drugsdumpingen. De SPUK 2024-2030 kent onder de categorie buitenproportionele opgave B ook andere verontreinigende stoffen waaronder ook drugsgerelateerde stoffen, maar diezelfde SPUK 2024-2030 kent een brede afwijzingsgrond indien er een andere mogelijkheid bestaat voor subsidie vanuit het Rijk, hetgeen voor drugsgerelateerde stoffen het geval is (regeling van het ministerie van J&V en IPO).

verontreinigingen voor rekening van de bevoegde overheden¹⁸ zullen worden gesaneerd.

SPUK-middelen kunnen binnen een bepaalde periode¹⁹ worden besteed en verantwoording daarover wordt door de bevoegde overheden afgelegd aan het ministerie van I&W. Aanbevolen wordt om deze monitor vanaf 2025 aan te vullen met de inzichten die komen uit de verantwoording van de inzet van SPUK-middelen die in 2021 zijn toegekend²⁰.

Naar verwachting zal in 2025 de Europese bodemmonitoringsrichtlijn worden vastgesteld. Onderdeel van die monitoring zal ook de voortgang van aanpak van bodemverontreiniging zijn. Vermoedelijk zal dat betekenen dat naast de gegevens die in deze rapportage geaggregeerd zijn op een nationaal niveau, ook gegevens over de inventarisatie en status van aanpak van bodemverontreiniging die geen onderdeel zijn van deze rapportage bijeen moeten worden gebracht. Deze gegevens zijn beschikbaar bij gemeenten en provincies. Geadviseerd wordt om in het kader van de implementatie van de bodemmonitoringsrichtlijn te verkennen op welke wijze deze monitoring in het kader van de bestuurlijke afspraken bodem 2024-2030 en de aanstaande monitoring in het kader van de EU bodemonitoringsrichtlijn met elkaar zijn te verbinden.

¹⁸ Na inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen nieuwe verontreinigingen die na inwerkingtreding Ow zijn veroorzaakt als vangnetlocaties voor rekening van (kleinere) gemeenten komen die dan bevoegd gezag zijn. De verwachting is dat het om een beperkt aantal situaties zal gaan omdat meestal de veroorzaker of eigenaar aanspreekbaar is bij dergelijke recent veroorzaakte verontreinigingen.

¹⁹ In de betreffende SPUK-regeling zijn de termijnen opgenomen.

²⁰ Verantwoording over de besteding van deze middelen aan het ministerie van I&W vindt in 2025 plaats.

2 Voortgang in 2024

2.1 Aanpak spoedlocaties

De voortgang aanpak van locaties die ernstig verontreinigd zijn en vanwege onaanvaardbare risico's met spoed moeten worden gesaneerd (hierna spoedlocaties) wordt gevolgd door van alle locaties die als zodanig zijn beschikt de fase van aanpak te registreren. Er is daarbij een onderscheid in locaties die nog niet in uitvoering zijn, locaties waarbij de sanering is gestart en locaties die zijn afgerond. De voortgang wordt gemeten in het aantal locaties dat in uitvoering is gebracht en het aantal locaties dat is afgerond.

In eerdere jaarrapportages werd een onderscheid gemaakt in spoedlocaties die in 2015 beschikt waren en spoedlocaties die in de jaren daarna zijn beschikt. Dat onderscheid had te maken met het feit dat ten tijde van het sluiten van het Convenant Bodem en ondergrond logischerwijze nog geen zicht was op de later ontdekte en beschikte spoedlocaties. In de periode 2010-2015 zijn alle mogelijk verontreinigde locaties in kaart gebracht. Per locatie is vastgesteld of er sprake is van ernstige verontreiniging en of er sprake is van onaanvaardbare risico's. Helaas is het natuurlijk zo dat niet iedere verontreinigde locatie op basis van archiefgegevens en andere bekende informatie in die inventarisatie boven water is gekomen. Hierdoor blijven in beperkte mate toevalsvondsten bestaan die bij een ontwikkeling en daarbij behorend bodemonderzoek aan het licht komen. Daardoor zijn er ieder jaar na 2015 enkele locaties toegevoegd aan de lijst met spoedlocaties. Locaties die na inwerkingtreding van de Omgevingswet (Ow) worden ontdekt en waarbij sprake is van onaanvaardbare risico's worden niet meer als spoedlocatie onder het regime van de Wet bodembescherming (Wbb) gekenmerkt maar als toevalsvondst onder de Ow.

In deze rapportage wordt de voortgang van de aanpak van spoedlocaties gebaseerd op het verschil tussen de opgave die door de overheden in 2024 en 2023 is gedaan. Voor zowel 2023 als 2024 wordt daarbij uitgegaan van de lijst met spoedlocaties die in 2015 bij aanvang van het Convenant Bodem en ondergrond bekend waren aangevuld met locaties die in de periode 2016-2024 zijn beschikt.

In de door de bevoegde overheden aangeleverde data uit 2023 zijn in totaal 1714 locaties opgenomen. In 2024 betreft dat 1734 spoedlocaties (20 aanvullende locaties beschikt in het tijdvak juli 2023 – oktober 2024, zijnde tijdvak tussen versturen verzoek tot aanlevering gegevens in 2023 en aanlevering gegevens in 2024). Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is de Wet bodembescherming (Wbb) ingetrokken, waardoor het afgeven van beschikking ernst en spoed in het kader van de Wbb niet meer mogelijk is. Dat betekent dat de lijst met spoedlocaties gefixeerd is op een aantal van 1734. Op grond van het overgangsrecht blijft de Wbb van toepassing op deze locaties.

De voortgang van deze locaties is weergegeven in tabel 2 en 3 en figuur 1. De gegevens moeten elk jaar aangeleverd worden op 1 oktober. De bevoegde overheden hanteren merendeels 1 juli als peildatum, enkelen gebruiken een peildatum dicht bij de uiterste aanleverdatum (1 oktober).

Tabel 1: Voortgang aanpak speedlocaties periode 2015-2024, lijst 2015 (in 2015 bekende speedlocaties) en alle bekende speedlocaties²¹.

Jaar	Sanering nog niet gestart		Sanering in uitvoering		Afgehandeld		Totaal	
	lijst 2015	alle	lijst 2015	alle	lijst 2015	alle	lijst 2015	alle
2015	591	591	792	792	0	0	1383	1383
2016	426	466	745	771	212	218	1383	1455
2017	310	412	676	712	397	412	1383	1536
2018	210	308	700	751	473	515	1383	1574
2019	172	239	671	742	540	612	1383	1593
2020	150	215	598	668	635	741	1383	1624
2021	131	183	557	639	695	821	1383	1643
2022	96	153	546	636	741	885	1383	1674
2023	70	151	520	606	793	957	1383	1714
2024	57	136	492	590	834	1008	1383	1734

Voor de herleidbaarheid van de gegevens naar eerdere monitoringsrapporten²² is tabel 1 opgenomen. De tabel geeft voor de periode 2015-2024 aan wat het verschil is in de fase van aanpak van locaties tussen de lijst van locaties die in 2015 bekend waren (lijst 2015 met 1383 locaties) en de lijst van alle locaties die in 2015 bekend waren tezamen met in latere jaargangen beschikte speedlocaties (alle locaties zijnde 1734 locaties).

Tabel 2: Voortgang aanpak speedlocaties periode 2015-2024.

Jaar	Sanering nog niet gestart	Sanering in uitvoering	Afgehandeld	Totaal
2015	591	792	0	1383
2016	466	771	218	1455
2017	412	712	412	1536
2018	308	751	515	1574
2019	239	742	612	1593
2020	215	668	741	1624
2021	183	639	821	1643
2022	153	636	885	1674
2023	151	606	957	1714
2024	136	590	1008	1734

Op grond van de tabel 2 kan het volgende worden opgemerkt over de voortgang van de aanpak van de speedlocaties. In totaal is 58 % van de speedlocaties (1008 van de 1734) afgehandeld. Bij de overige locaties moet de sanering nog starten (136 locaties, 8 %) of is de sanering in uitvoering (590 locaties, 34%).

²¹ Zie voor nadere duiding van wat wordt verstaan onder 'sanering nog niet gestart', 'sanering in uitvoering' en 'afgehandeld' de paragrafen 2.1.2 en 2.1.3

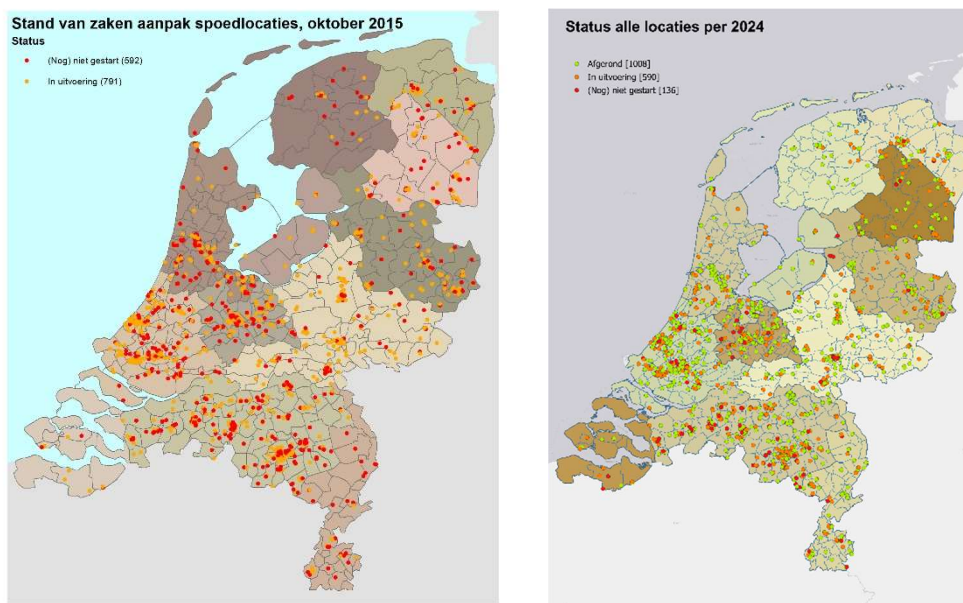
²² Zie [Monitoring bodemsanering en aanpak speedlocaties 2004-2023 | Informatiepunt Leefomgeving](#)

Tabel 3: Voortgang aanpak in periode verslagjaar 2024.

Jaar	Sanering nog niet gestart	Sanering in uitvoering	Afgehandeld	Totaal
2023	151	606	957	1714
2024-locaties reeds in 2023 bekend	125	582	1007	1714
Voortgang	-26		+50	
Nieuw in 2024	11	8	1	20
Totaal	136	590	1008	1734

Tabel 3 geeft aan dat in de periode tussen de uitvraag in 2023 en de uitvraag in 2024, de sanering op 26 locaties is aangevangen en dat op 50 locaties de sanering is afgehandeld. Van de nieuw opgevoerde locaties is aanvullend 1 locatie afgehandeld en op 8 locaties is de sanering aangevangen. Ter indicatie van de betekenis van die voortgang: bij een gelijkblijvend tempo van aanpak van locaties betekent een dergelijke voortgang dat over 5 jaar alle locaties die nu nog niet in uitvoering zijn, dan in uitvoering zijn gebracht en dat over 12 jaar alle locaties zijn afgehandeld. In werkelijkheid zal het tempo van de aanpak van jaar tot jaar en per locatie verschillen. Dat heeft onder andere te maken met de bereidheid van de saneringsplichtige om tot saneren over te gaan, proceduredtijd (incl. afhandelingen bezwaar en beroep), medewerking van derden, de beschikbaarheid van middelen voor de sanering en de aard van de sanering (kortlopende sanering of een eeuwigdurende sanering). Tevens zijn zoals blijkt uit tabel 3 het afgelopen jaar 20 nieuwe locaties opgevoerd als spoedlocatie, waarvan er 8 in uitvoering zijn en 1 afgehandeld. Dit aantal nieuwe locaties is vergelijkbaar met eerdere jaren. In de navolgende paragrafen wordt nader ingezoomd op locaties die nog moeten starten en locaties in uitvoering.

Figuur 1: Voortgang aanpak spoedlocaties 2015-2024

2.1.1 *Spoedlocaties waar de sanering nog niet is gestart*

Op in totaal 136 locaties is de sanering nog niet gestart. Aan de bevoegde overheden is gevraagd om een planning aan te geven van de start van de sanering. Van de 136 locaties is voor 95 locaties aangegeven dat de start van de sanering uiterlijk in 2026 zal plaats vinden. Voor 25 locaties is een start voorzien uiterlijk in 2030, voor 15 locaties is een start voorzien na 2030 en voor 1 locatie is geen sanering voorzien op basis van nader onderzoek. Na herbeschikking op spoed wordt deze locatie als afgehandeld geregistreerd. Van de 15 locaties waarvan een start van de sanering is voorzien na 2030 zijn er 12 opgevoerd door 1 bevoegd gezag. Op al deze locaties is sprake van humane risico's ingeval van aanwezigheid jonge kinderen in verband met blootstelling aan bodemlood. Aangezien op deze locaties geen jonge kinderen wonen, wordt voortsnog niet gesaneerd op deze locaties.

Nadere analyse van de 136 spoedlocaties waarbij de sanering nog niet is gestart laat zien dat bij elke locatie er specifieke omstandigheden zijn waarom er nog niet is gestart met de sanering. Soms is het een kwestie van tijd, maar het gaat ook om weerbarstige projecten die veel inspanning vragen om in uitvoering te krijgen.

Zo staan verschillende spoedlocaties op de nominatie om na bronsanering door de eigenaar en afkoop van het beheer van de pluim van de verontreiniging te worden ondergebracht binnen het gebiedsgerichte grondwaterbeheer en is op een aantal locaties het moment van ontwikkeling op de locatie om diverse redenen uitgesteld. Op dergelijke locaties zijn tijdelijke maatregelen van kracht. Voor dergelijke locaties is de saneringsaanpak helder en dit soort locaties komen 'vanzelf' in de categorie 'in uitvoering' en 'afgehandeld' terecht.

Bij een aantal locaties is de beschikking op de locaties recent afgegeven, waardoor de eigenaar nog enige tijd heeft om een saneringsplan in te dienen en de sanering aan te vangen (4 jaarstermijn). Naast voorgaande locaties waar de wijze van aanpak helder is en binnen afzienbare termijn de locatie in uitvoering kan worden gebracht zijn er ook weerbarstige situaties. Bij een deel van de nog niet gestarte spoedlocaties is aangegeven dat de bron- en pluimaanpak nog niet bekend is of dat er juist ook sprake is van een juridisch/technische complexe situatie die het aanspreken van de eigenaar ingewikkeld maakt. Bij meerdere locaties is ook sprake van meerdere eigenaren met verschillende belangen. Ook is bij een aantal van deze locaties de financiële draagkracht van de eigenaar vermoedelijk onvoldoende voor de uitvoering van de sanering, danwel er is sprake van uiteenlopende standpunten over het financieel aanspreken van de eigenaar voor de sanering omdat de eigenaar geen veroorzaker is van de verontreiniging. Dat zijn locaties waar het in uitvoering krijgen een kwestie is van de lange adem en zorgvuldig doorlopen van de daarvoor voorziene juridische paden en waar mogelijk faciliteren van de betrokken eigenaren. Het algemene beeld is dat de betrokken overheden veel energie steken in deze locaties en dat op termijn en veelal met extra inzet van publieke middelen deze locaties daadwerkelijk in uitvoering zullen komen.

Voor de nog niet gestarte spoedlocaties is aan de bevoegde overheden naast de verwachting van de start van de sanering ook gevraagd naar de planning voor het afronden van de sanering. Deze planning daarvan is in tabel 4 weergegeven. Zoals aangegeven starten 95 saneringen op deze locaties uiterlijk in 2026. Voor 90 spoedlocaties geldt dat deze volgens de opgegeven planning ook in een relatief kort tijdbestek worden afgehandeld (uiterlijk in 2030). Voor 45 locaties geldt dat sanering langere tijd in beslag neemt (afronding na 2030, danwel eeuwigdurende sanering).

Tabel 4: Planning einde sanering voor spoedlocaties die nog niet zijn gestart

Planning einde sanering	Aantal spoedlocaties
2024	1
2025	6
2026	22
2027	7
2028	15
2029	6
2030	33
Na 2030	44
Eeuwigdurend	1
N.v.t.	1
Totaal	136

In tabel 5 is aangegeven hoeveel spoedlocaties nog niet zijn gestart per bevoegd gezag. Daaruit is af te leiden dat niet elke overheid een grote opgave heeft op dit punt. 14 overheden hebben geen locaties die nog niet zijn gestart. 20 overheden hebben gezamenlijk 44 spoedlocaties die nog moeten worden gestart en dus per bevoegde overheid een beperkt aantal locaties (1-5). De bulk van de spoedlocaties die nog niet zijn gestart (92 locaties, zie rij 3 en 4 in tabel 5) valt onder de verantwoordelijkheid van 7 overheden. Aan de overheden met nog niet gestarte locaties in hun gebied wordt aanbevolen prioriteit te blijven geven aan het in uitvoering krijgen van de betreffende saneringen.

Tabel 5: Aantal spoedlocaties die nog niet zijn gestart per bevoegd gezag.

Aantal locaties	Aantal Gemeenten	Aantal Provincies	Totaal
0	12 (0 locaties)	2 (0 locaties)	14 (0 locaties)
1-5	13 (24 locaties)	7 (20 locaties)	20 (44 locaties)
6-10	3 (24 locaties)	2 (17 locaties)	5 (41 locaties)
>10	1 (14 locaties)	1 (37 locaties)	2 (51 locaties)
Totaal	29 (62 locaties)	12 (74 locaties)	41 (136 locaties)

In de jaarrapportage van 2023 was opgenomen dat de prognose was dat in 2024 op 111 locaties de sanering nog niet zou zijn gestart. Dat aantal is in werkelijkheid 136 locaties, maar van die 136 locaties zijn 11 locaties in 2024 nieuw opgevoerd. Daarmee blijft het werkelijk aantal niet gestarte locaties (125 locaties, gecorrigeerd naar locaties die al in 2023 bekend waren) beperkt achter bij de prognose die uit 2023 (111 locaties).

2.1.2 Spoedlocaties waar de sanering in uitvoering is

Uit tabel 2 blijkt dat 590 locaties in uitvoering zijn. Voor het grootste deel (bij 533 van de 590 locaties is door de overheden verspreiding als reden voor spoedbeschikking opgenomen) zijn dit locaties die als spoedeisend zijn aangemerkt vanwege de verspreiding van verontreiniging naar het grondwater. Om een beter zicht te krijgen op de mate waarin de uitvoering van deze locaties is gevorderd is

aan de bevoegde overheden gevraagd naar de bronaanpak van deze locaties. Dit is weergegeven in tabel 6.

Tabel 6: Bronaanpak locaties in uitvoering.

Status van bronaanpak	Aantal locaties
Bronaanpak is afgerond	239
Bronaanpak is in uitvoering	232
Bronaanpak is verwacht	20
Geen bronaanpak ²³	99
Totaal	590

Uit tabel 6 blijkt dat voor vrijwel alle locaties waar de sanering in uitvoering is en een bronaanpak is voorzien, de bronaanpak al is afgerond of in uitvoering is. Voor een beperkt aantal van 20 locaties moet nog worden begonnen met de bronaanpak. Dit geeft aan dat bij vrijwel alle locaties de verdere verspreiding van de verontreiniging naar het grondwater is aangepakt (bron aanpak afgerond) of richting een beheerste situatie gaat (bronaanpak in uitvoering).

Aan de bevoegde overheden is ook gevraagd naar de aanpak ten aanzien van de verontreinigingen die al in het grondwater zijn verspreid, de zogenaamde pluimaanpak. De pluimaanpak bestaat in veel gevallen uit het vaststellen of er sprake is van een stabiele eindsituatie na de aanpak van de bron. Feitelijk wordt via monitoring van de grondwaterkwaliteit dan vastgesteld of de beoogde stopzetting van de verdere verspreiding van de verontreinigingen via de bronaanpak succesvol is en het volume aan verontreinigd grondwater niet verder toeneemt. In een aantal gevallen bestaat de pluimaanpak uit verdergaande actieve maatregelen om de verontreiniging van de pluim te verminderen (in-situ afbraak of 'pump and treat') of binnen een afgebakend gebied te houden (gebiedsgerichte aanpak of gerichte onttrekking). Die status van de pluimaanpak is weergegeven in tabel 7.

Tabel 7: Pluimaanpak locaties in uitvoering.

Status van pluimaanpak	Aantal locaties
Pluimaanpak is afgerond ²⁴	8
Pluimaanpak door monitoring	370
Pluimaanpak actief	93
Pluimaanpak via GGB	19
Pluimaanpak verwacht	36
Geen pluimaanpak ²⁵	64
Totaal	590

Uit tabel 7 is op te maken dat voor vrijwel alle locaties die in uitvoering zijn ook de pluimaanpak in uitvoering is. Voor het grootste deel bestaat dat uit monitoring van de ontwikkeling van de grondwaterkwaliteit. Slechts bij een beperkt aantal van 36 locaties moet nog met de pluimaanpak worden begonnen.

²³ In een aantal gevallen is een bronaanpak niet mogelijk omdat deze bijvoorbeeld onder historische bebouwing is gesitueerd, de bron niet meer naleverd of niet kan worden gelokaliseerd.

²⁴ Deze locaties moeten veelal alleen nog administratief worden afgerond om ze van 'sanering in uitvoering' naar 'afgerond' te brengen.

²⁵ Dit betreft voor het grootste deel locaties waarbij geen sprake is van onaanvaardbare risico's vanwege de verspreiding van de verontreiniging, maar vanwege humane of ecologische risico's. Voor dergelijke locaties is aanpak van het grondwater niet aan de orde.

De bevoegde overheden hebben voor de locaties waarbij de sanering in uitvoering is, opgegeven wat de planning is voor afronding van de sanering. In tabel 8 is die planning opgenomen.

Tabel 8: Planning einde sanering voor spoedlocaties in uitvoering

Planning einde sanering	Aantal spoedlocaties
2024	62
2025	108
2026	57
2027	46
2028	30
2029	15
2030	80
Na 2030	132
Eeuwigdurend	47
N.V.T ²⁶	13
Totaal	590

Op basis van de opgegeven planning voor de start en afronding van de saneringen kan een prognose worden gemaakt van de voortgang over de komende jaren. Dat is gedaan in tabel 9. In tabel 9 is voor de start van de locaties die nog niet in uitvoering zijn een aanname gedaan. Voor locaties die nog niet zijn gestart (zie paragraaf 2.1.1), is door de overheden als startdatum voor 95 locaties aangegeven dat dit uiterlijk in 2026 is, voor 1 locatie dat sanering niet noodzakelijk is en voor de overige is een startdatum na 2026 aangegeven (25 uiterlijk in 2030, 15 na 2030). In de prognose is ervan uitgegaan dat elk jaar bij evenveel locaties de sanering zal starten (95 locaties = 48 per jaar over 2 jaar voor de periode tot en met 2026 en 25 locaties = 6 per jaar over 4 jaar voor de periode 2027 tot en met 2030). Voor de afronding van de sanering is in de prognose uitgegaan van de gegevens²⁶ uit tabel 4 en 8.

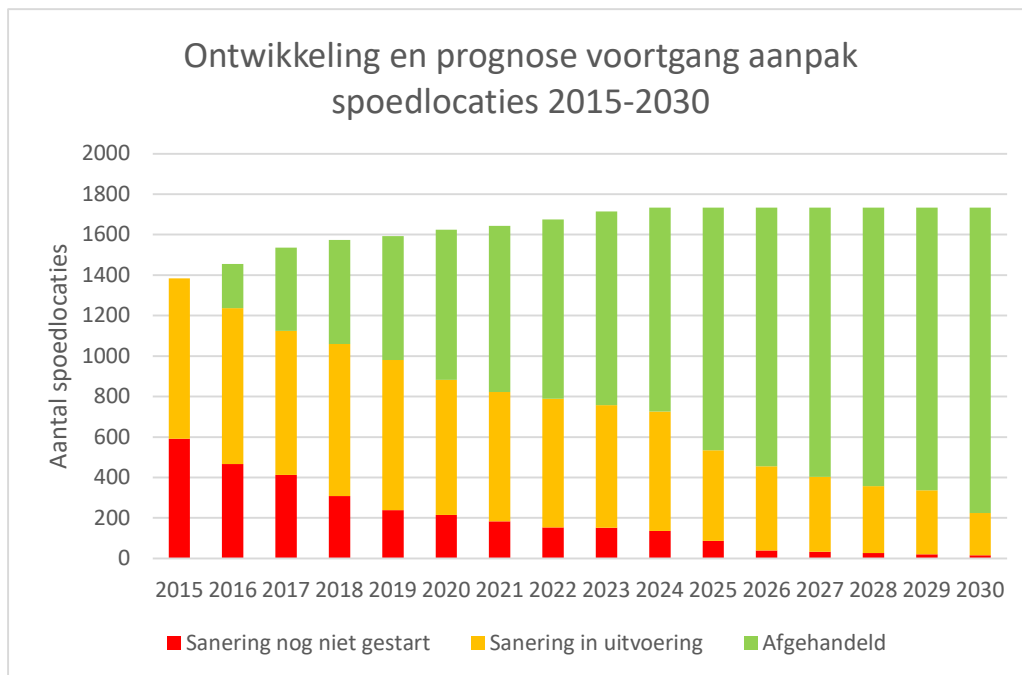
Tabel 9: Prognose voortgang aanpak spoedlocaties 2023-2030

Jaar	Sanering nog niet gestart	Sanering in uitvoering	Afgehandeld	Totaal
2024	136	590	1008	1734
2025	87	448	1199	1734
2026	40	416	1278	1734
2027	33	370	1331	1734
2028	27	331	1376	1734
2029	21	316	1397	1734
2030	15	209	1510	1734

²⁶ Voor de locaties die in tabel 4 en 8 als einddatum sanering "n.v.t." hebben ingevuld, is uitgegaan van afronding in 2024. Tevens is ervan uitgegaan dat op de einddatum van de sanering de sanering ook is afgerond. Dat kan i.v.m. administratieve afhandeling nog wel eens in een volgend jaar plaatsvinden.

Door tabel 2 (werkelijk verloop voortgang) en tabel 9 (prognose voortgang) te combineren is figuur 2 samengesteld die inzicht geeft in de voorspelling van het verdere verloop van de aanpak van spoedlocaties. Daaruit blijkt dat de huidige prognose is dat in 2027 77% van de locaties is afgehandeld, hetgeen goed overeenkomt met het streefdoel van 80% dat in de bestuurlijke afspraken²⁷ is opgenomen.

Figuur 2: Ontwikkeling en prognose voortgang aanpak spoedlocaties 2015-2030

2.1.3 Spoedlocaties die zijn afgehandeld

Spoedlocaties worden als afgehandeld geregistreerd als de beschikking op het evaluatieverslag van de sanering is genomen en de locatie administratief is afgehandeld. Nazorg op dergelijke locaties (zie paragraaf 2.2) is nog wel mogelijk. Ook kan de spoedlocatie zijn ondergebracht in de aanpak van gebiedsgericht grondwaterbeheer. In een aantal gevallen heeft geen sanering plaats gevonden en is de locatie afgehandeld na herbeschikking van de spoedeisendheid.

In het afgelopen jaar zijn van de 1734 locaties 51 locaties afgehandeld, waarmee het totaal komt op 1008 afgehandelde locaties. Daarvan zijn 46 locaties afgehandeld na een daadwerkelijke sanering. 5 locaties zijn afgehandeld omdat uit nader onderzoek is gebleken dat er geen sprake was van onaanvaardbare risico's. Hier zitten locaties bij waarbij in stap 3 van de risicobeoordeling is vastgesteld dat er geen onaanvaardbare ecologische risico's zijn en locaties waarbij op basis van verder onderzoek is vastgesteld dat er geen onaanvaardbare risico's voor verspreiding zijn.

In de jaarrapportage van 2023 was opgenomen dat de prognose was dat in 2024 in totaal 1115 locaties zouden zijn afgehandeld. Dat aantal is in werkelijkheid 1008 locaties, waarvan 1 locatie die in 2024 nieuw is opgevoerd. Daarmee komt de prognose uit 2023 met betrekking tot locaties die zouden zijn afgehandeld in 2024 (1115 locaties) niet goed overeen met het werkelijk aantal afgehandelde locaties in

²⁷ De 60 locaties die in 2023 en 2024 nieuw zijn opgenomen waren logischerwijze niet bekend bij het maken van de bestuurlijke afspraken in 2022. Van de in 2022 bekende locaties is de prognose dat 78% zal zijn afgehandeld in 2027.

2024 (1007 locaties, gecorrigeerd naar locaties die al in 2023 bekend waren). Dat is een aanzienlijk verschil. Uit de monitoringsdata is niet op te maken waarom zoveel locaties minder zijn afgehandeld dan verwacht. Uit gesprekken met de bevoegde overheden blijkt dat het in een aanzienlijk deel van de locaties gaat om het feit dat de afronding van de sanering pas in een volgend jaar wordt opgevolgd met het formeel als afgehandeld bestempelen van de locatie en een te positieve inschatting van de snelheid van afhandelen²⁸. De doelstellingen van de bestuurlijke afspraken komen hiermee nog niet in de knel, maar het is wel zaak om saneringen die zijn afgerond ook administratief af te handelen.

2.2 Nazorg/IBC

Nazorg zijn inspanningen die blijvend verricht moeten worden om het resultaat van een sanering in stand te houden. Het gaat dus om inspanningen ná het bereiken van de saneringsdoelstelling. Hieronder wordt in dit verband ook begrepen de locaties die zijn aangepakt via een IBC-variant, waarbij de verontreinigingen niet zijn gesaneerd, maar zijn geïsoleerd van de omgeving en (eeuwigdurende) inspanningen nodig zijn om de isolatie van de verontreinigingen te beheren of voorzieningen periodiek te vervangen.

Bij de monitoring is aan de bevoegde overheden gevraagd om het aantal locaties aan te geven waar sprake is van actieve nazorg/IBC (monitoring of maatregelen) en welke kosten daarmee zijn gemoeid. Voor de inventarisatie van de kosten die de overheden moeten maken voor de nazorg van locaties wordt verwezen naar paragraaf 2.5.

Uit de monitoring blijkt dat de gezamenlijke overheden 302 locaties (betreft zowel spoedlocaties²⁹ als andere gesaneerde locaties³⁰) in beheer hebben waarbij sprake is van actieve nazorg/IBC. De overheden hebben de laatste jaren inspanningen geleverd om de nazorg daar waar mogelijk te reduceren. Daarbij is ook gebruik gemaakt van beschikbare expertise die in het kader van het Convenant Bodem en ondergrond is gebundeld en beschikbaar is gesteld. Daarbij is zorgvuldige risicocommunicatie met omwonenden van groot belang. Voor een aantal overheden zijn er beperkte mogelijkheden om de nazorg verder te versoberen, andere overheden zien daartoe wel mogelijkheden. Hiervoor is soms eerst een extra investering nodig in de locatie middels een aanvullende sanering of moet er een nieuwe saneringsdoelstelling voor de locatie worden geformuleerd zodat het saneringsdoel niet meer de IBC-variant betreft maar een sanering met een stabiele eindsituatie.

In het kader van de SPUK 2024-2030 zijn er door in totaal 13 overheden (3 provincies, 10 gemeenten) middelen aangevraagd in het kader van het toekomstbestendig maken van de nazorg. Het betreft aanvragen die deels zien op

²⁸ Het zal vermoedelijk gaan om zaken als langer doorgaan met monitoring van de stabiele eindsituatie, personeelstekort bij afsluiten projecten en een te optimistische prognose van de afronding van de sanering en administratieve afhandeling.

²⁹ Een deel van de 302 locaties waar nazorg aan de orde is zijn dus spoedlocaties die zijn afgehandeld en als zodanig in paragraaf 2.1.3 zijn besproken.

³⁰ Twee provincies hebben respectievelijk 655 en 1700 nazorglocaties opgegeven (zijnde niet-spoedlocaties). Dit is een gevolg van het feit dat deze provincies in het kader van de warme overdracht een analyse maken van het bodeminformatiesysteem naar locaties met mogelijke nazorg. Met ondersteuning van een SPUK-subsidie wordt geïnventariseerd of en welke nazorg bij deze locaties aan de orde is en op welke wijze deze nazorg toekomstbestendig kan worden gemaakt of afgebouwd. Niet op alle locaties zal nazorg aan de orde zijn. Deze aantallen zijn niet meegenomen in het totaal. Betreffende provincies werken aan het beter inzichtelijk maken van de nazorgmaatregelen in het bodeminformatiesysteem. Naar verwachting is bij slechts bij een deel van die locaties (voornamelijk passieve) nazorg aan de orde.

het systematisch in kaart brengen van de nazorgopgave en deze borgen (als opgave en in financiële zin) voor de toekomst. Daarnaast gaat het om maatregelen die zien op afbouw van de nazorg op een locatie dan wel om maatregelen die met het oog op herontwikkeling van nazorglocaties worden genomen.

In het kader van de afbouw van nazorg en herwaardering van nazorglocaties is het programma toekomstbestendige nazorg³¹ actief om bevoegde overheden en eigenaren van nazorglocaties te ondersteunen om te komen tot daadwerkelijke afbouw van nazorg en herwaardering van locaties.

Nazorgkosten zullen ook na 2030 aan de orde zijn. In het kader van de monitoring is voor de tweede maal een beeld opgehaald van kosten die overheden na 2030 moeten maken in het kader van nazorg (zie paragraaf 2.5.3). Deze kosten zullen naarmate 2030 dichterbij komt steeds beter inzichtelijk worden. Aanbevolen wordt om in het kader van de bestuurlijke afspraken de intentie uit te spreken om ook afspraken te maken voor de financiering van nazorg in de periode na 2030.

2.3 Gebiedsgericht grondwaterbeheer

Bij de gebiedsgerichte aanpak van verontreinigingen in het diepere grondwater zijn de individuele gevallen van verontreiniging niet langer het vertrekpunt. Vertrekpunt is het grondwater in het betreffende gebied. De gebiedsgerichte aanpak richt zich op het beheer van het gehele grondwatersysteem binnen het gebied, met alle bekende en (nog) onbekende verontreinigingen.

Dat speelt met name als er sprake is van grootschalige, vermengde en complexe grondwaterverontreiniging. Vaak betreft dit oudere binnensteden en industriegebieden. Het kan daarbij om een zeer groot volume grondwater gaan. De verontreiniging heeft zich vaak over een aanzienlijk gebied verspreid, en is veelal veroorzaakt door een groot aantal bronnen. In dergelijke grootschalige en complexe situaties is saneren per individueel geval door diverse oorzaken juridisch, technisch en/of financieel niet haalbaar, en vaak milieu hygiënisch niet doelmatig. In dergelijke gevallen kan gebiedsgericht grondwaterbeheer de sleutel zijn om de sanering van bronlocaties aan te pakken en de grondwaterverontreiniging middels een gezamenlijke aanpak te beheersen.

Uit de monitoring blijkt dat er in totaal 25 gebieden in Nederland zijn waar sprake is van een gebiedsgericht grondwaterbeheer en 1 stad met een gebiedsgerichte aanpak. In deze 25 gebieden wordt de grondwaterverontreiniging veroorzaakt door in totaal 200 spoedlocaties en 186 niet-spoedlocaties beheerd. Voor de inventarisatie van de kosten die de overheden moeten maken voor gebiedsgericht grondwaterbeheer wordt verwezen naar paragraaf 2.5.

Het gebiedsplan voor het gebiedsgericht grondwaterbeheer is in alle gevallen vastgesteld. Bij 19 van de 25 overheden is het gebiedsbeheer volledig in uitvoering, in 6 van de 25 gevallen is het gebiedsbeheer gedeeltelijk in uitvoering. In een gebied dat gedeeltelijk in uitvoering is, is de contractuele overname van het beheer van de grondwaterpluim van 1 of meer van de bronlocaties nog niet gerealiseerd.

De gebiedsplannen moeten in het kader van de Omgevingswet binnen 4 jaar worden omgezet in een onverplicht programma onder de Ow. Er is bij de bevoegde overheden behoefte om ervaringen hieromtrent uit te wisselen met elkaar. Daarnaast is er zorg dat er bij onttrekkingen en infiltraties onvoldoende zicht is of rekening wordt gehouden met de doelen van het gebiedsplan en de zich daarin bevindende resterende grondwaterverontreinigingen. Aanbevolen wordt om via de

³¹ Zie [Programma Toekomstbestendige Nazorg – Nazorg: Versneld, verbeterd, verankerd](#)

kennisinfrastructuur ervaringen tussen gebiedsbeheerders uit te wisselen over de omzetting van het gebiedsplan naar een onverplicht programma onder de Ow.

Kosten voor gebiedsgericht grondwaterbeheer zullen ook na 2030 aan de orde zijn. In het kader van de monitoring is voor de tweede maal een beeld opgehaald van kosten die overheden na 2030 moeten maken in het kader van gebiedsgericht grondwaterbeheer (zie paragraaf 2.5.3). Deze kosten zullen naarmate 2030 dichterbij komt steeds beter inzichtelijk worden. Aanbevolen wordt om in het kader van de bestuurlijke afspraken de intentie uit te spreken om ook afspraken te maken voor de financiering van gebiedsgericht grondwaterbeheer in de periode na 2030.

2.4 C-lijst waterbodems

De C-lijst waterbodems is een specifieke categorie waterbodemplacaties die op grond van overgangsrechtelijke bepalingen uit de Wbb nog ingevolge de Waterwet worden aangepakt. In 2015 resteerde nog 26 locaties waarvan onderzocht moest worden of deze aangepakt moesten worden in verband met de impact op de waterkwaliteit. Het onderzoek naar die locaties is in 2017 opgeleverd. Uit dit onderzoek blijkt dat er 11 locaties definitief moeten worden aangepakt.

In 2023 was de uitvoering van 2 van deze locaties gestart en zijn de saneringen daarvan afgerond³². In 2024 resteerden nog 9 locaties bij 1 bevoegde overheid. De uitvoering van een cluster van 4 locaties is aangevangen met de eerste sanering in 2024, de andere 3 volgen in 2025. Daarnaast is in 2024 een andere locatie gesaneerd en afgerond. Resteren voor 2025 en verder dus nog 7 locaties, waarvan er 3 in 2025 worden aangepakt. Voor de inventarisatie van de kosten die de overheden moeten maken voor deze locaties wordt verwezen naar paragraaf 2.5. Naar verwachting zullen de c-lijst locaties uiterlijk in 2030 zijn gesaneerd.

2.5 Inventarisatie van kosten voor de aanpak

2.5.1 Inventarisatie van ongedekte kosten voor de periode 2024-2030

Bij de uitvraag van 2021 is aan de 41 bevoegde overheden Wbb gevraagd om de kosten voor de aanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems nader in beeld te brengen. Die nadere inventarisatie is in 2021 uitgevoerd om de kosten beter vergelijkbaar te maken tussen de verschillende overheden en te kunnen gebruiken in het kader van de bestuurlijke afspraken voor de periode 2022-2030. De gegevens uit deze kosten uitvraag 2021 zijn gebruikt ten behoeve van de Tijdelijke regeling SPUK-bodem 2022 en 2023 (SPUK-2022 en 2023) en voor de bestuurlijke afspraken Bodem en ondergrond 2023-2030.

Met de SPUK-2022, SPUK-2023 en de SPUK 2024-2030 is een ander financieringsinstrument ingezet voor de financiering van de overheidsaanpak van spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems dan voorheen. Gedurende de periode 2009-2021 is via de convenanten en een tussenjaar gebruik gemaakt van het instrument Decentralisatie Uitkering (DU). De besteding van middelen die zijn verstrekt via de DU wordt door de bevoegde overheden in eigen huis verantwoord. De verantwoording van de besteding van de middelen die zijn verstrekt via de SPUK 2022, SPUK 2023 en de SPUK 2024-2030 vindt plaats aan het ministerie van I&W³³.

³² De waterschappen monitoren separaat van dit monitoringsverslag het volume aan baggerwerk dat zij gezamenlijk uitvoeren via de Waterspiegel. De saneringen die onder de c-lijst waterbodems vallen zijn niet in de waterspiegel opgenomen. Informatie uit de waterspiegel is niet in dit rapport opgenomen

³³ De bestedingsperiode van deze middelen is vastgelegd in de betreffende SPUK-regeling, vanaf 2025 kan informatie daarover worden meegenomen in de jaarlijkse monitoring.

Aan de overheden is in 2024 gevraagd om de beschikbare gegevens op het gebied van kosten voor de periode 2024-2030 te actualiseren. De uitvraag is gericht op de kosten³⁴ die de bevoegde overheden nog moeten maken, niet de reeds gemaakte kosten door de overheden of de kosten van derden. In 2024 is daarbij specifiek gevraagd welke kosten nog niet zijn gedekt door eerdere DU of SPUK-uitkeringen. In 2024 was tijdens de uitvraag voor aanlevering van gegevens nog niet bekend welke bedragen ingevolge de SPUK 2024-2030 zouden worden toegekend³⁵. Aan de overheden is gevraagd om bij de door hen opgegeven kosten geen rekening te houden met de toekenning van SPUK-middelen in 2024. De door de overheden opgegeven nog niet gedekte kosten zijn vervolgens verrekend met de toekenning van de middelen op grond van de SPUK 2024-2030 die in december 2024 heeft plaats gevonden. Hierdoor ontstaat een beeld in hoeverre de nog te maken en ongedekte kosten voor de aanpak van speedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems in verhouding staan tot de middelen die jaarlijks beschikbaar zijn op grond van de bestuurlijke afspraken. Voor de goede orde wordt vermeld dat de kosten voor saneren primair een zaak van de veroorzaker en eigenaar van de locatie zijn. Indien de eigenaar of de veroorzaker niet kan worden aangesproken of onvoldoende financiële draagkracht heeft en er een algemeen belang is voor het beschermen van de mens of het milieu, is het gerechtvaardigd om overheidsmiddelen in te zetten om de verontreiniging aan te pakken.

De inventarisatie van de kosten voor overheden die nog moeten worden gemaakt tot en met 2030 en niet zijn gedekt door eerdere toekenning van middelen, kan in het kader van de monitoring worden afgezet tegen de budgetten die daarvoor tot en met 2030 in het kader van de bestuurlijke afspraken bodem zijn gereserveerd. Dat geeft een goede indruk van de financiële haalbaarheid van de opgave. In het kader van de bestuurlijke afspraken is in beginsel elk jaar 17,5 miljoen euro gereserveerd voor de aanpak van speedlocaties, GGB, nazorg en waterbodems (voor de periode 2026-2030 dus 5 maal 17,5 = 87,5 miljoen euro)³⁶.

In tabel 10 zijn de resultaten van de kosteninventarisatie weergegeven.

³⁴ Het gaat om kosten voor bodemonderzoek en monitoring, tijdelijke beveiligingsmaatregelen, saneringswerkzaamheden (inclusief reinigings- stortkosten voor af te voeren grond, damwanden etc.), herinrichting ten behoeve van maatschappelijk draagvlak saneringen (bijvoorbeeld herstellen voor-/achtertuinen, parken, infrastructuur etc.), IBC-maatregelen wanneer deze onder de saneringsfase vallen, ambtelijke kosten als communicatie (richting belanghebbenden bijvoorbeeld eigenaren, bewoners etc.), projectleiding, aanbesteding (maar exclusief bevoegd gezag taken).

³⁵ In december 2024 zijn SPUK-middelen toegekend voor twee jaar (2024-2025). In 2026, 2028 en 2030 kan wederom gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid om SPUK-middelen aan te vragen.

³⁶ Daarnaast zijn in het kader van de bestuurlijke afspraken middelen gereserveerd ter grootte van 33 miljoen/jaar voor buitenproportionele opgaven (o.a. lood, PFAS, opkomende stoffen) en zijn op de rijksbegroting middelen beschikbaar voor oude afspraken ter grootte van gemiddeld 21 miljoen euro/jaar). Enkele speedlocaties met grote omvang worden uit deze andere middelen gefinancierd. De SPUK 2024-2030 voorziet in de mogelijkheid om afhankelijk van de ingediende aanvragen het jaarlijks beschikbaar budget tussen verschillende categorieën uit te wisselen. Daarmee is het jaarlijks totale beschikbare budget voor de SPUK 2024-2030 in beginsel gelijk, maar verschilt het beschikbare budget tussen de verschillende onderdelen in de tijd. Extra toekenning vanuit de ene naar de andere categorie kan in latere jaren omgekeerd plaatsvinden.

Tabel 10: Kosten die niet zijn gedekt voor de overheid in de periode 2024-2030³⁷

Onderwerp	Aantal	Aantal met ongedekte kosten overheid	Kosten periode 2024-2030 [in miljoen euro]
<i>Spoodlocaties niet gestart</i>	136	28	17,4
• Waarvan met een aanvraag SPUK		21	14,6
Toekenning SPUK		21	12,2
Resterende ongedekte kosten			2,4 – 5,2
<i>Spoodlocaties in uitvoering zonder bronaanpak of bronaanpak afgerond</i>	338	72	13,0
• Waarvan met een aanvraag SPUK		36	6,9
Toekenning SPUK		36	6,0
Resterende ongedekte kosten			0,9 – 7,0
<i>Spoodlocaties in uitvoering bronaanpak in uitvoering of verwacht</i>	252	34	19,9
• Waarvan met een aanvraag SPUK		24	15,4
Toekenning SPUK		24	10,2
Resterende ongedekte kosten			5,2 – 9,7
<i>Spoodlocaties afgerond³⁸</i>	1008	10	4,3
• Waarvan met een aanvraag SPUK		10	4,3
Toekenning SPUK		10	4,1
Resterende ongedekte kosten			0,2
Totaal spoodlocaties	1734	144	54,6
• Waarvan met een aanvraag SPUK		81	41,2
Toekenning SPUK		81	32,3
Resterende ongedekte kosten			8,9 – 22,1
Nazorg ³⁹			17,8
• Waarvan met een aanvraag SPUK			15,3
Toekenning SPUK			3,5
Resterende ongedekte kosten			11,8 – 14,3
GGB			9,1
• Waarvan met een aanvraag SPUK			8,2
Toekenning SPUK			6,8
Resterende ongedekte kosten			1,4 – 2,3
Waterbodems ⁴⁰			25,3
• Aanvraag SPUK			15,3
Toekenning SPUK			10,0
Resterende ongedekte kosten			10,0
Totaal ongedekt 2024-2030			32,1 -48,7

³⁷ Bij een enkele locatie was de toekenning van de subsidie via SPUK 2023 nog niet verwerkt in de opgave van nog niet gedekte kosten, daarvoor is gecorrigeerd. Daarnaast is gecorrigeerd voor enkele spoodlocaties met een opgave van ongedekte kosten die betrekking heeft op nazorg (dubbele opgave van kosten) of op kosten die niet ten laste van de bevoegde overheid komen en een locatie waarvoor reeds middelen in het kader van oude afspraken zijn toegezegd. In totaal is daardoor de omvang van de ongedekte kosten voor spoodlocaties ten opzichte van de opgave door de bevoegde overheden verminderd met 4,3 miljoen euro.

³⁸ Bij afgehandelde locaties zijn over het algemeen geen kosten voor de sanering meer aan de orde. Bij de afgehandelde locaties is alleen rekening gehouden met locaties waarvoor ongedekte kosten zijn opgegeven voor zover dat locaties betreft waarvoor een aanvraag voor subsidie is gedaan in het kader van de SPUK 2024-2030.

³⁹ Bij enkele overheden waren de toekenning van de subsidie via SPUK 2023 nog niet verwerkt in de opgave van nog niet gedekte kosten, daarvoor is gecorrigeerd. Daarnaast is gecorrigeerd voor nazorg waarvoor reeds middelen in het kader van oude afspraken zijn toegezegd. In totaal is daardoor de omvang van de ongedekte kosten voor nazorg ten opzichte van de opgave door de bevoegde overheden verminderd met 18,6 miljoen euro

⁴⁰ Voor de waterbodems is uitgegaan van de aangevraagde en toegekende bedragen in de SPUK-aanvraag.

Uit de kosteninventarisatie kan worden afgeleid dat het totale beschikbare budget via bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond groter is dan de op dit moment voorziene ongedekte kosten voor de aanpak van de spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems tot en met 2030. Daarmee lijkt de opgave⁴¹ ook in financiële zin goed haalbaar. Kanttekening is hierbij dat er hogere kosten kunnen zijn als gevolg van prijsstijgingen van energie, arbeid en materialen. Daarnaast kunnen er voorafgaand aan (bijvoorbeeld bij ontbreken van draagkracht bij eigenaren) of tijdens de uitvoering van een sanering ook nog verrassingen aan de orde zijn die prijsverhogend kunnen werken. Daarnaast kan het in sommige gevallen noodzakelijk zijn om onvoorziene aanvullende saneringsmaatregelen te nemen om de verspreiding van verontreiniging te stoppen. Dit kan een groter financieel beslag tot gevolg hebben. Daar is in deze vergelijking geen rekening mee gehouden. Tevens is in veel gevallen nog sprake van een restverontreiniging op gesaneerde locaties (functioneel saneren) waardoor in de toekomst beheer daarvan (bijvoorbeeld in stand houden leeflaag) noodzakelijk zal blijven.

Uit de kosteninventarisatie blijkt dat voor een aantal ongedekte kosten van de overheden voor spoedlocaties, nazorg of GGB geen SPUK-aanvraag is ingediend. De reden daarvoor kunnen als volgt zijn:

- Bij spoedlocaties waarvan de uitvoering nog niet is gestart en bij nazorg kan dat gaan om locaties die na 2026 in uitvoering komen of waar kostbare nazorgmaatregelen na 2026 worden voorzien en waarvoor op een later moment een SPUK-aanvraag wordt ingediend (in 2026, 2028 of 2030).
- Bij spoedlocaties die in uitvoering zijn en bij GGB is het waarschijnlijk dat de opgegeven nog niet gedekte kosten voor deze locaties of gebieden in werkelijkheid al door eerdere toekenningen van middelen zijn gedekt en de opgegeven nog niet gedekte kosten in de opgave van de betreffende overheden daarop nog niet zijn gecorrigeerd⁴².

Aanbevolen wordt om de nog niet gedekte kosten voor overheden bij een volgende monitoringsronde anders uit te vragen zodat scherper wordt welke middelen in de aanvraagronde van 2026, 2028 en 2030 kunnen worden verwacht. Dit kan door niet alleen de nog niet gedekte kosten voor overheden uit te vragen, maar tevens te vragen voor welk deel van die kosten een beroep wordt gedaan op de SPUK 2024-2030 in de periode 2026-2030.

2.5.2 Toegekende middelen SPUK-Bodem 2024-2030

Net als in de jaren 2022 en 2023 is in 2024 meer subsidie voor de aanpak van de spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems toegekend dan de in de bestuurlijke afspraken voorziene 17,5 miljoen euro per jaar. Op grond van de SPUK 2024-2030 was een uitkeringsplafond voorzien van 35,2 miljoen euro (voor 2024 en 2025). In die regeling was voorzien dat bij onder-inschrijving voor het budget voor de andere opgaven⁴³ aanvullend subsidie toegekend kon worden voor de aanpak van de spoedlocaties, nazorg, GGB en waterbodems. In tabel 11 is aangegeven welke middelen zijn toegekend op grond van de SPUK 2024-2030.

Op grond van de opgave van overheden met nog resterende ongedekte kosten voor de aanpak van spoedlocaties nazorg, GGB en waterbodems (zie tabel 10) is te verwachten dat wellicht al in 2026 maar zeker in de jaren 2028 en 2030 onder-inschrijving aan de orde kan zijn van het budget voor deze opgave uit de bestuurlijke afspraken (17,5 miljoen/jaar). Tegelijkertijd is het de verwachting dat in die jaren de aanspraak op subsidie voor met name buitenproportionele opgave zal

⁴¹ Voor de goede orde dit gaat om de opgave voor aanpak spoedlocaties, waterbodems, nazorg en GGB. Of de middelen voor de buitenproportionele opgave afdoende zijn is op basis van deze monitoring niet te beoordelen, mede omdat de inventarisatie van met name PFAS-locaties nog in volle gang is.

⁴² De monitoring voorziet niet in een controle op de opgegeven nog niet gedekte kosten.

⁴³ Buitenproportionele opgave A en B, oude afspraken en het toekomstbestendig omgaan met nazorg

toenemen als gevolg van de inventarisatie en daaruit volgende noodzaak tot aanpak van de buitenproportionele opgave m.b.t. PFAS⁴⁴. De SPUK 2024-2030 voorziet erin dat de minister van I&W de uitkeringsplafonds voor de verschillende opgaven⁴⁵ voorafgaand aan de subsidieaanvraag voor 2026, 2028 en 2030 vaststelt. Hierbij kan de minister rekening houden met het totale beschikbare budget en de verwachting van benodigde middelen per categorie. Voorts is in de SPUK 2024-2030 voorzien in een wijze van verdeling van resterende middelen indien er sprake is van onder-inschrijving in de ene opgave en over-inschrijving bij een andere opgave. Aanbevolen wordt aan de minister van I&W om bij de vaststelling van de uitkeringsplafonds rekening te houden met de resterende ongedekte kosten die overheden voorzien voor de aanpak van spoedlocaties nazorg, GGB en waterbodems.

Tabel 11: Toegekende middelen aan bevoegde overheden in miljoenen euro in 2021, 2022, 2023, 2024

Onderwerp	2021	2022	2023	2024 ⁴⁶	Toelichting
DUB-spoed ⁴⁷	17,5	-	-	-	-
SPUK-spoed ronde 1	-	12,0	17,6	-	-
SPUK-spoed ronde 2	-	19,0	12,8	-	-
SPUK-spoed ⁴⁸	-	-	-	46,7	-
SPUK-spoed incidenteel	8,9	8,5	7,8	-	Betreft spoedlocaties
SPUK-oude afspraak ⁴⁹	3,4	7,2	4,5	18,2	Betreft spoed/GGA/nazorglocaties
SPUK-buitenproportioneel ⁵⁰	40,0	22,2	17,7	55,3	Betreft aanpak van o.a. lood, PFAS en opkomende stoffen, hierbij zitten ook enkele spoedlocaties
SPUK-anders ⁵¹	-	18,3	5,8	18,6	Betreft herstel schade als gevolg van dumping drugsafval en programmatische aanpak asbest
SPUK-toekomstbestendige nazorg ⁵²	-	-	-	3,2	-
Totaal	69,8	87,3	66,1	142,0	

⁴⁴ De scope van de buitenproportionele opgave PFAS in de SPUK 2024-2030 is gericht op bronlocaties op de landbodem. De Unie van Waterschappen heeft aandacht gevraagd voor het bieden van subsidiemogelijkheden voor de aanpak van bronlocaties in de waterbodem.

⁴⁵ Historische spoed, Buitenproportionele opgave A, buitenproportionele opgave B, oude afspraken en het toekomstbestendig omgaan met nazorg

⁴⁶ In 2024 is het budget voor 2024 en 2025 beschikbaar gesteld als uitkeringsplafond, in 2025 kan geen subsidie worden aangevraagd, in 2026, 2028 en 2030 kan wel weer subsidie worden aangevraagd

⁴⁷ Spoed staat hier voor spoedlocaties, GGB, nazorg en waterbodems

⁴⁸ Betreft de SPUK 2024-2030 m.b.t. spoedlocaties, GGB, nazorg en waterbodems C-lijst

⁴⁹ Binnen de oude afspraken vallen bijvoorbeeld saneringslocaties waarover in het verleden afspraken zijn gemaakt tussen het Rijk en een decentrale overheid wat betreft de financiering van de aanpak.

⁵⁰ In 2023 is 17,7 miljoen euro toegekend aan projecten voor de aanpak van de buitenproportionele opgaven. Het betrof o.a. 2,0 miljoen voor de aanpak van diffuus verspreid lood, 13,4 miljoen euro voor de aanpak van PFAS en 2,2 miljoen euro voor onvoorzien kosten bij andere niet-genormeerde stoffen.

⁵¹ Dit betreft incidentele toekenning van SPUK-middelen of toekenning in het kader van oude afspraken

⁵² Dit is een nieuwe categorie binnen de SPUK 2024-2030, bedoeld voor investeringen om nazorg toekomstbestendig te maken. Binnen de categorie historische spoed zijn ook middelen toegekend voor nazorg van locaties.

2.5.3 Inventarisatie jaarlijkse kosten na 2030

In 2023 en 2024 is een inventarisatie gedaan naar de jaarlijkse kosten die overheden verwachten te moeten maken na 2030. Het gaat dan om kosten voor langlopende/eeuwigdurende saneringen, nazorg en gebiedsgericht beheer van het grondwater. De aanpak daarvan vraagt ook na 2030 investeringen. Nazorg is een aantal gevallen eeuwigdurend en 2030 is dan slechts een moment in de tijd. In tabel 12 is het resultaat van deze inventarisatie opgenomen. De kosten die zijn geïnventariseerd voor de periode na 2030 zijn onzeker in de zin dat de kosten verder weg in de tijd zijn begroot en dat de kosten afhankelijk zijn van factoren die in de periode voorafgaand aan 2030 kunnen wijzigen, waaronder bijvoorbeeld uitgestelde saneringen als gevolg van ontbreken financiële draagkracht van eigenaren, resultaten van monitoring of prijsontwikkelingen. Deze inventarisatie geeft wel een beeld dat ook na 2030 middelen nodig zijn voor het beheer van reeds gesaneerde bodem en grondwaterverontreinigingen. In deze inventarisatie is slechts rekening gehouden met saneringen, nazorg en gebiedsgericht grondwaterbeheer dat reeds bekend is. Nieuwe opgaven die zich aandienen, bijvoorbeeld als uitkomst van de inventarisatie van verontreiniging met PFAS of andere opkomende stoffen zijn hier niet in betrokken. Aanbevolen wordt om het beeld de komende jaren scherper te maken door de inventarisatie jaarlijks te herhalen en interbestuurlijke afspraken voor te bereiden voor de periode na 2030.

Tabel 12: Jaarlijkse kosten na 2030 in miljoenen euro.

Onderwerp	Jaarlijks terugkerende kosten na 2030 [in miljoen euro]	
	Opgave 2023	Opgave 2024
Spoedlocaties	3.4	3,6
Nazorg	2.3	2,8
GGB	1.4	1,4
Totaal jaarlijks na 2030	7.0	7,9